

**Cumulul dobânzii legale cu alte tipuri de daune
interese suferite de creditor, by Madalina Tirdei.**
Article published in Saptamana Financiara, July 2007

Union International Center II,
26-28 Stirbei Voda Street
5th Floor, 1st District, 010113
Bucharest, Romania
Tel: +40 21 314-02-00
Fax: +40 21 314-02-90
www.vf.ro

Una dintre problemele teoretice, dar cu implicații practice deosebite cu care au fost confruntate instanțele investite cu soluționarea unor litigii comerciale având ca obiect principal obligarea părților la plata sumelor de bani reprezentând prețul prestațiilor efectuate și neachitate sau neachitate integral, este aceea a admisibilității cumulului dobânzii legale cu alte tipuri de daune suferite de creditor.

În cazul neexecutării sau executării cu întârziere a obligațiilor bănești sau contractuale, creditorul este îndreptățit să solicite repararea prejudiciului suferit prin obligarea debitorului la plata sumelor de bani reprezentând prețul prestațiilor efectuate și neachitate dar și prin obligarea debitorului la plata de daune interese.

Daunele interese trebuie să asigure repararea integrală a prejudiciului cauzat, acestea putând să cuprindă atât pierderea suferită cât și beneficiul de care a fost lipsit creditorul, cu condiția de a face dovada existenței și a întinderii daunelor suferite ca urmare a neexecutării sau executării cu întârziere a obligațiilor. Este unanim recunoscut creditorului (atât în materie comercială cât și în materie civilă) dreptul de a obține dobânda legală aferentă neexecutării sau executării necorespunzătoare a creanței sale.

Însă, alături de dobânda legală, creditorul poate cere în justiție și alte despăgubiri. Astfel, Codul Civil prevede că, în cazul neexecutării obligațiilor bănești, daunele interese nu pot cuprinde decât dobânda legală, cu excepția regulilor speciale în materie de comerț, fidejusiune și societate. Doctrina și practica instanțelor de judecată este unitară în a aprecia că este permis creditorului să ceară și să obțină cumulul dobânzii legale cu alte tipuri de daune. Se vor acorda daune în completarea dobânzii legale dacă se va stabili, pe baza probelor administrate, îndeplinirea tuturor condițiilor răspunderii contractuale întrucât prezumțiile privind existența și întinderea prejudiciului precum și aceea referitoare la existența raportului de cauzalitate între neexecutarea obligației și prejudiciu nu funcționează decât în cazul dobânzii legale.

În continuare vom analiza cazurile concrete ce se ivesc în practica instanțelor privind admisibilitatea cumulului dobanzilor legale cu (i) despăgubirile, cu (ii) penalitățile precum și cu (iii) actualizarea creanței în raport de indicele de inflație.

Cumulul dobanzilor legale cu despăgubirile

În cazul întârzierii în executarea obligațiilor bănești s-au exprimat o serie de opinii divergente.

O primă opinie constă în aceea potrivit căreia părțile nu pot stipula în contract și nici nu pot solicita pe cale judecătorească alte daune decât dobânda legală. Se susține că atât dobânda legală cât și despăgubirile au aceeași natură juridică, ambele reprezentând daune (moratorii) și, de aceea, cumulul acestora apare astfel inadmisibil. În plus, Codul Civil interzice, în mod expres,

adăugarea unor alte daune la dobânda legală, cu excepția cazurilor limitativ prevăzute și anume, în materie de comerț, fidejusiune și societate.

O altă opinie este aceea conform căreia creditorul are dreptul la un supliment de despăgubire peste dobânda legală ori de câte ori suferă, din culpa debitorului, un alt prejudiciu decăt cel care rezultă din întârzierea plății, dar generat tot de această întârziere. Această opinie, exprimată în perioada interbelică, a fost preluată și nuanțată recent, susținându-se că, pe lângă dobânda legală (ca daună moratorie), creditorul poate pretinde și alte daune, ce au caracter compensatoriu, și care urmăresc să acopere prejudiciul cauzat prin deprecierea creanței înregistrată de la data exigibilității acesteia și până la data recuperării efective a acesteia.

Controversa a reapărut mai ales ca urmare a adoptării Ordonanței 9/2000 privind nivelul dobânzii legale pentru obligațiile bănești care prevede că ”părțile sunt libere să stabilească, în convenții, rata dobânzii pentru întârziere la plata unei obligații bănești”. Textul de lege nu reprezintă o legiferare a posibilității solicitării de daune cumulat cu dobânda legală ci, doar prevede o modalitate de cuantificare a dobânzii în mod convențional. Astfel, potrivit Codului civil valoarea dobânzii este stabilită de legiuitor iar potrivit Ordonanței, de către părți.

Însă, în condițiile în care, la momentul actual, dobânda legală se calculează ținând seama de o serie de factori care reflectă fluctuațiile monetare, apreciem că valoarea prejudiciului este acoperită prin dobânda legală. În plus, legiuitorul a prevăzut raportarea calculului dobânzii legale în funcție de un parametru variabil, flexibil urmărindu-se astfel ca prejudiciul să fie acoperit numai prin plata dobânzii legale și să se evite suplimentarea acesteia prin adăugarea altor valori.

Cumulul dobânzii legale cu penalitățile

Doctrina de drept civil și comercial adoptă o soluție simplistă pentru această ipoteză, în sensul că atât clauza penală cât și dobânda legală reprezintă daune interese pentru executarea cu întârziere a obligațiilor contractuale, deci daune interese moratorii, cumulul acestora nefiind posibil deoarece ambele au aceeași finalitate.

Admițând recursul în interesul legii declarat de Procurorul General, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat în dispozitivul Deciziei nr. 11 din 24.10.2005 (publicată în Monitorul Oficial nr. 123 din 09.02.2006) că „orice clauză penală prin care se stabilește obligația restituirii la scadență a sumei împrumutate sub sancțiunea penalităților de întârziere, pe lângă dobânda contractuală convenită sau pe lângă dobânda legală, contravine prevederilor legii”

Hotărârea instanței supreme a oferit astfel o soluție unitară în aplicarea dispozițiilor art.1, art.2 și ale art.3(1) și art.3(2) din Ordonanța Guvernului nr. 9/2000 referitoare la rata dobânzii aplicabile pentru întârzierea la plata unei obligații bănești, având în vedere că, de-a lungul timpului, instanțele judecătorești s-au pronunțat în mod diferit în ceea ce privește posibilitatea cumulului dobânzilor cu penalitățile de întârziere.

Pornind de la această soluție, rămâne însă neacoperită ipoteza contractelor având un alt obiect decăt împrumuturile bănești.

Apreciem că, atunci când se pune problema cumulului clauzei penale cu dobânda legală, ar trebui să se stabilească natura exactă și scopul clauzei penale, în sensul în care aceasta ar avea caracterul unor daune moratorii sau compensatorii. Astfel, dobânda legală poate fi cumulată cu penalitățile care au caracter de daună compensatorie, menite a sancționa neexecutarea obligației contractuale. Dobânda legală nu va putea însă să fie cumulată cu acele penalități care au un

caracter de daune moratorii, menite a sancționa executarea cu întârziere; un asemenea cumul ar echivala cu aplicarea a două sancțiuni de același fel pentru aceeași faptă, respectiv cu o dublă reparație a uneia și aceleiași încălcări a contractului.

În același sens s-a pronunțat și instanța supremă, reținând că „prin stipularea clauzei penale, părțile au hotărât anticipat daune interese compensatorii, în cazul neexecutării totale sau parțiale ori daune moratorii pentru executarea cu întârziere. În acest mod, părțile, prin voința lor, stabilesc cuantumul despăgubirilor pentru prejudiciile suferite ca urmare a neexecutării obligațiilor asumate.”

În consecință, fiind prevăzute în convenția accesorie plata unor daune interese, nu se mai pot pretinde alte despăgubiri ca urmare a neîndeplinirii totale sau parțiale a obligației contractuale, inclusiv a dobânzii legale.

Cumulul dobânzii legale cu actualizarea creanței

Instanțele judecătorești s-au pronunțat, de regulă, în sensul admisibilității cumulului dobânzilor cu actualizarea creanței, în funcție de indicii de inflație, pe considerentul că cele două instituții au natură diferită. Practica instanțelor de judecată și literatura de specialitate a adoptat însă puncte de vedere contrarii în legătură cu acest aspect.

Intr-o opinie s-a apreciat ca actualizarea are caracter compensatoriu, astfel încât este permis cumulul dobânzii legale moratorii cu actualizarea. Caracterul compensatoriu al actualizării rezidă în faptul că, prin aceasta se repară partea din beneficiul nerealizat care nu este acoperit de dobânda legală. S-a susținut de asemenea că, în timp ce dobânda reprezintă prețul lipsei de folosință, actualizarea cu inflația urmărește păstrarea valorii reale a obligațiilor bănești.

În sprijinul admisibilității cumulului dobânzii legale cu actualizarea creanței pot fi invocate și dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 5/2001 privind procedura somației de plată care prevăd în mod expres posibilitatea actualizării creanței, dobânzilor, majorărilor sau penalităților datorate la data plății efective. De altfel, aceste dispoziții legale pot fi invocate și pentru a susține posibilitatea actualizării dobânzii legale moratorii (de întârziere în executarea obligațiilor contractuale).

Ordonanța Guvernului nr. 5/2001 privind procedura somației de plată arată că „sume (...) și dobânzile, majorările, penalitățile (...) se actualizează”, iar dispozițiile Codului de procedură civilă prevăd că „se va proceda, la cererea creditorului, și la actualizare.”

Actualizarea operează în temeiul legii, de îndată ce creditorul a solicitat-o, fie instanței, fie executorului judecătoresc și a probat întârzierea executării obligației bănești independent de dovedirea îndeplinirii condițiilor răspunderii civile.

Astfel, în prezent, considerăm că este posibilă nu numai actualizarea creanței inițiale și acordarea dobânzii legale ci și actualizarea dobânzii legale moratorii, altfel spus este permisă actualizarea sumei reprezentate de creanța inițială și de dobânda legală moratorie corespunzătoare acesteia.

Concluzii

Apreciem că legislația actuală oferă în mod real prerogative și garanții creditorului pentru realizarea creanței sale și pentru acoperirea prejudiciului suferit. Astfel, părțile pot stipula o dobândă convențională moratorie (cu valoare nelimitată în materie comercială) sau pot stabili penalități de întârziere, în principiu necenzurabile de către instanța de judecată. De asemenea, în materie comercială au posibilitatea de a prevedea cumulul penalităților de întârziere cu daunele moratorii sau compensatorii cu depășirea valorii sumelor asupra cărora sunt calculate. În plus, creditorul poate să solicite și actualizarea sumei datorate a tuturor acestor daune.